

Domus de Malloles. Vic (Osona). Memòria de la intervenció arqueològica fases I i II

Pujades i Cavalleria, Josep | Subiranas i Fàbregas, Carme

Avis legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObresDerivades 2.5 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi el titular dels drets i no se'n faci un ús comercial. No es pot alterar, modificar o generar una obra derivada a partir d'aquesta obra. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/es/legalcode.ca>.

DOMUS DE MALLOLES
VIC (OSONA)

MEMÒRIA
DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
FASES I i II

Josep PUJADES i CAVALLERIA
Carme SUBIRANAS i FÀBREGAS

VIC-MANLLEU, gener de 1996

DOMUS DE MALLOLES
VIC (OSONA)

MEMÒRIA
DE LA INTERVENCIÓ ARQUEOLÒGICA
FASES I i II

Josep PUJADES i CAVALLERIA
Carme SUBIRANAS i FÀBREGAS

VIC-MANLLEU, gener de 1996

ÍNDEX

FITXA TÈCNICA	p. 3
SITUACIÓ	p. 4
MARC GEOGRÀFIC I GEOLÒGIC	p. 5
ESTUDI HISTÒRIC	p. 6
EVOLUCIÓ DE L'EDIFICI	p. 8
ESTAT DE LES RESTES	p. 10
SONDEJOS	p. 11
RESULTATS	p. 13
CONCLUSIONS	p. 16
PROPOSTA D'ACTUACIÓ ARQUEOLÒGICA	p. 19
NOTES	p. 20
BIBLIOGRAFIA	p. 22
ANNEX - I	
PLANIMETRIA	p. 24
ANNEX - II	
FOTOGRAFIES	p. 38

*NOM DEL JACIMENT: DOMUS DE MALLOLES
*CATALOGACIÓ: BCIN - D. 22/4/49 (BOE 5/5/49)
*TIPUS DE JACIMENT: DOMUS
*CRONOLOGIA: ss. XI-XX
*COORDENADES: Lg: 2°16'43"
Lt: 41°57'05"
*COORD. U.T.M.: Mapa del Servei de l'Exèrcit 1:50.000,
full 332-M781: x 40,3 -y 44,7 (31 TDG 403447).
*ANY DE LA INTERVENCIÓ: 1995
*TERME MUNICIPAL: VIC
*COMARCA: OSONA
*ARQUEÒLEGS: Josep PUJADES i CAVALLERIA
Carme SUBIRANAS i FÀBREGAS
*ARQUITECTE TÈCNIC: Jaume CARALT
*PROMOTOR: GURB CENTER S.A.
*PROPIETAT: Ajuntament de Vic

La Domus de Malloles està situada al terme municipal de Vic, a la comarca d'Osona, al costat dret del riu Gurri.

L'accés és fàcil i s'hi arriba amb tota mena de vehicles. El polígon industrial de *Malloles*, que rep el nom de la *domus*, és a uns 3 km. al nord-est de Vic; l'edifici és a la parcel·la 42 del Sector A d'aquest polígon, que s'extén a banda i banda de la carretera C-153 (Vic-Olot), emmarcat pels carrers de Malloles, Molí del Llobet, Masies de Roda i Sau. Si s'arriba des de l'Eix transversal de Catalunya, s'ha d'agafar la sortida de Roda de Ter.

La Domus de Malloles figura situada en el mapa del Servei de l'Exèrcit 1:50.000, editat per l Consejo Superior Geográfico, full 332-M781: x 40,3 -y 44,7 (31 TDG 403447).

En l'extrem nord-est de la Depressió Central Catalana, entre el Pre-pirineu i la Serralada Pre-litoral hi ha una extensió de terrenys més o menys plans voltats de muntanyes i relleus importants, que ha rebut el nom de Plana de Vic; es tracta d'una conca d'erosió excavada pels rius Ter, Gurri i Congost i té una altitud que oscil·la entre els 400 i 600 m.s.m. El conjunt format per la Plana i l'alt territori circumdant rebé el nom de comarca d'Osona, als efectes de la delimitació territorial de Catalunya, i el seu cap comarcal ha estat sempre la ciutat de Vic.

Els turons, abundants en tot el pla, estan compostos de margues eocèniques típiques a la Plana de Vic.

La plana és fruit de l'erosió dels seus cursos d'aigua, els quals han buidat la clotada a les margues toves del terciari que omplenen la Depressió Central. Aquestes margues s'erosionen amb facilitat formant el paisatge típic de "badlands". Aquest tret geològic és essencial per a comprendre les particularitats i irregularitats que poden sorgir en realitzar una excavació arqueològica, sobretot pel que fa a la formació de sòls per acumulació de margues dipositades. Pel costat de llevant i de migdia, els vessants de la conca osonenca estan limitats pels relleus importants dels massissos del Montseny i de les Guillerries, pertanyents a la Serralada Prelitoral, mentre pel costat de ponent resten les enlairades plataformes del Lluçanès, respectades per l'erosió fluvial perquè aquí les capes terciàries superiors i més resistents a l'erosió protegeixen les margues toves infrajacentes. Restes més enlairades encara de la cobertura terciària formen els altiplans estructurals del Cabrerès, en el sector nord-est de la comarca, els quals dominen els engorjats del Ter.

Les Domus

Al llarg dels segles X i XI es produeix el procés de la feudalització de la societat. S'inicia amb la tendència de comtes i cavallers a transformar en patrimoni particular la funció político-administrativa; una de les característiques del feudalisme és la disminució del poder territorial allunyant-se, el senyor, del procés de producció; el camperol estarà unit a la seva terra, tot i no ser-ne propietari de fet. Tot i la persistència de terres alodials, lliures, a certes contrades, Catalunya es considera plenament feudalitzada al segle XII¹.

A partir de finals del segle X comencen a aparèixer a la documentació les *turres*, estructures construïdes amb la finalitat de defensar explotacions agràries alodials². Aquestes torres van ser estudiades per RIU i SEGRET³ a la comarca del Bages.

A Osona, tot i que en menys mesura, els documents n'esmenten algunes que, a partir del segle XII i en el XIII, les trobarem citades com a castells o com a *domus*⁴. Amb el pas de *turres* a *domus* es produeix una ampliació de l'espai físic de la torre, la qual acostuma a quedar englobada en l'estructura de la casa.

PLADEVALL i BENET justifiquen l'escassetat de torres a la comarca d'Osona amb la manca d'incursions sarraïnes, alhora que les *domus* vénen justificades per la nova estructura feudal⁵. De fet, torre i *domus* són dos termes que no han de confondre's. La torre s'edifica per a la defensa d'una explotació agrícola, mentre que la *domus* és per ella mateixa una fortalesa amb funció residencial. al mateix temps, cal diferenciar bé els termes *domus* i *masies*; ja que, a banda de la tasca defensiva, les *domus* controlarien les obligacions econòmiques de les *masies*⁶.

La conversió d'una torre en una *domus* seguiria el mateix procés que Manuel RIU exposa per l'evolució de torre a castell⁷.

Tot i que no s'ha de generalitzar, Ramon ORDEIG⁸ descriu l'estructura de la *domus*, prenent com a referència la *domus de Malloles*: "Pel que fa a

l'estructura dels habitatges, hom sap que constaven de la casa d'estatge (*casa* o *domus*), una cort (*curtis*) i un hort. La cort consistia en un espai tancat al voltant de l'edificació, a l'estil del que encara pot veure's en obra d'època romànica a can Malloles (...). Devia servir alhora de corral i de defensa. En el territori circumdant es repartien els camps de conreu i les vinyes".

La desaparició de les *domus* com a tals, com a unitats estratègiques de defensa i administració d'una part del territori, pot estar motivada per l'extinció dels feudataris o dels castlans, per la pèrdua de les atribucions feudals que tenien, convertint-se en ambdós casos en masies⁹, o per la destrucció física de l'edifici.

Cronològicament, les *domus* es troben documentades entre els segles XII i XIV, persistint, en alguns casos, fins el segle XVI. Durant el segle XIV, i ja plenament en el s. XV, les *domus* s'han convertit en masos benestants¹⁰. Els lligams personals que s'havien establert entre els pagesos i els senyors, però, no van desaparèixer fins segles més tard¹¹.

La domus de Malloles

"Està situada dins l'antic terme de la ciutat de Vic. Era el lloc de residència de cavallers cognominats Malloles. Els primers membres coneguts d'aquesta família es documenten entre el 1188 i el 1209, i foren Berenguer de Malloles i la seva muller Ermessenda i llur fill Joan, casat amb Maria. El 1279 Bernat de Malloles cobrava rèdits sobre el terme de Torelló per estar casat amb Sibilla de Lluçà, filla dels senyors de Lluçà. Posteriorment aquesta família es traslladà a viure a Vic i va passar del braç militar, a ciutadà de Vic"¹².

La *domus*, ja convertida en mas, va ser molt reformada a partir del segle XVII; una llinda, a la façana principal de la primera planta, porta la data de 1691 o 1694 i el nom de *Josep Malloles*¹³. Una altra, situada al costat nord-est, duu la data de 1740. En aquesta època es referen els murs de tàpia de la primera planta, s'organitzà la distribució interior i s'obriren portals i finestres.

Els sondejos realitzats no han aportat informació sobre l'evolució constructiva de l'edifici en la seva fase romànica. L'anàlisi dels paraments ha servit per constatar la similitut entre ells; malgrat això les relacions físiques entre les diferents estructures permeten aventurar la hipòtesi que algunes d'elles van construir-se en un moment anterior a les altres. Aquesta cronologia relativa no implica un trencament sinó que les diverses fases podrien formar part d'un mateix procés.

Per les fases moderna i contemporània no hi ha problemes de cronologia ja que les dates gravades en algunes llindes i l'ús de materials de diferents èpoques no ofereixen dubtes al respecte.

Així doncs, tenint en compte els condicionants anteriors, es pot plantejar la hipòtesi de les diferents fases de construcció de l'edifici.

a. Fase romànica - I. Torre de planta quadrada. Murs de 75 cm. de gruix. Aparell de petits carreus desbastats, disposats en filades horitzontals, uniformes i irregulars, lligats amb morter de calç.

Se'n conserva la planta baixa i part de la primera planta. Per les restes conservades, es fa difícil saber-ne l'alçada original.

A la planta baixa hi ha dues filades horitzontals d'espitlleres, situades a trencajunt, que volten tot l'edifici.

A aquesta estructura s'hi adossen totes les restants; cronològicament, va ser el primer element en construir-se.

b. Fase romànica - II. Edifici de planta quadrada adossat a la torre. Murs de 86 cm. de gruix. Porta amb arc de mig punt a la façana principal, a l'est; en aquesta fase no hi havia altres accessos a l'edifici. Aparell de carreus desbastats, disposats en filades horitzontals, uniformes i irregulars, lligats amb morter de calç.

Doble filada horitzontal d'espitlleres, a trencajunt, en els murs perimetrals de característiques idèntiques a les de la torre.

En el moment de construir aquest edifici, que conformaria la *domus* com a tal, s'obriria una porta d'accés, amb arc de mig punt, a la torre, a la planta baixa. En aquest mateix moment es va construir una volta de canó a la planta baixa de la torre, aixecant el nivell del sostre i obstruint i inutilitzant les espitlleres de la planta superior.

La investigació arqueològica hauria de permetre esbrinar si els forns construïts en el mur oest de la torre i sota l'escala que condueix al primer pis corresponen a aquesta època.

c. Fase romànica - III. Muralla exterior, exempta. Gruix de 80 cm. Aparell de carreus desbastats, disposats en filades horitzontals, uniformes i irregulars, lligats amb morter de calç. Es construiria després del cos de l'edifici de la *domus*, completant-lo. Es deixa un passadís rera la muralla, al voltant de la casa.

Té una doble filada horitzontal d'espitlleres, a trencajunt, en tot el voltant de la muralla, de característiques idèntiques a les de la torre i de la casa.

La porta d'entrada, situada al sud, és amb doble arc de mig punt on, en el seu origen, hi havia una porta d'obertura vertical.

d. Fase moderna. Reformes documentades a finals del segle XVII i durant el segle XVIII. Es modifica l'estructura interior de l'edifici, s'obren finestres i portes al primer pis, s'anulla el passadís al voltant de l'edifici, cobrint l'espai obert entre la casa i la muralla, exceptuant el de la façana principal, que es conserva com a eixida i s'hi construeix un porxo a nivell de la primera planta. S'obren finestres a la muralla i, probablement en aquesta mateixa època, correspon l'arrassament d'un tram de la muralla.

e. Fase contemporània. En els darrers temps de l'existència de l'edifici com a masia es construeixen coberts annexes al costat sud de la muralla i s'adeqüen els baixos als usos agropecuaris de l'edifici. S'obren dues portes més als baixos de la torre.

L'estat de conservació dels murs de la planta baixa de l'edifici és bo, exceptuant el parament exterior del tram nord-est de la muralla, molt deteriorat, les pedres del qual han estat expoliades.

Els brancals de la porta d'accés a la *domus* per la porta principal estan molt desgastats. S'haurien de protegir mentre durin les obres i, posteriorment, consolidar-se.

A la planta pis, els murs de tàpia de la façana estan molt afectats a causa de la climatologia i de l'estat d'abandó de l'edifici. L'arquitecte tècnic de l'obra va fer l'aixecament planimètric i fotogràfic de les parts enderrocades i dels pilars i llindes, que es van numerar abans de desmuntar-los.

Objectius

- a) documentar i valorar l'estratigrafia.
- b) establir, en la mesura que sigui possible, la cronologia absoluta o relativa dels diferents elements.
- c) localitzar els trams arrassats de la muralla exterior de la domus.
- d) documentar els paviments.

Metodologia

- .Realització de sondejos arqueològics, amb la finalitat de conèixer les restes conservades al subsòl i avaluar-ne la seva importància.
- .Recollida de dades en fitxes adaptades de la proposta feta per Harris-Carandini.
- .Situació en planta de les estructures que es vagin localitzant.
- .Secció de l'estratigrafia dels sondejos.
- .Documentació fotogràfica de tot el procés.

Programació

Es van fer vuit sondejos (denominats A, B, C, D, E, F, G i H) repartits en diferents llocs de l'edifici. L'existència d'alguns paviments de formigó a l'interior de la masia i de gran quantitat de runa en algunes zones no va permetre realitzar-ne més. La ubicació d'aquests sondejos queda reflectida en la planimetria.

Els primers dies de treball es van perdre ja que tot i estar previst començar els sondejos a principis de novembre, en el moment d'iniciar-los, el 18 de desembre, encara s'havia de retirar runa procedent de l'enderroc parcial.

Temps

Els sondejos s'havien de realitzar en un termini de 40 hores, temps condicionat pel pressupost de l'actuació.

Personal

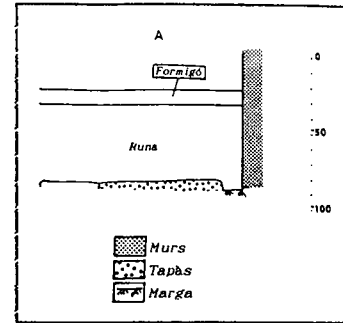
- .Dos arqueòlegs, finançats pel Servei d'Arqueologia.
- .Un obrer aportat per l'empresa constructora. Degut al retard en treure runa dels primers dies, la mateixa empresa va aportar dos obrers més durant un matí

per recuperar el temps perdut.

Malgrat que des del Servei d'Arqueologia es va proposar la contractació d'un segon obrer finançat pel mateix Servei, l'empresa constructora va rebutjar la proposta degut a les condicions de pagament, les habituals del Departament de Cultura.

Sondeig A

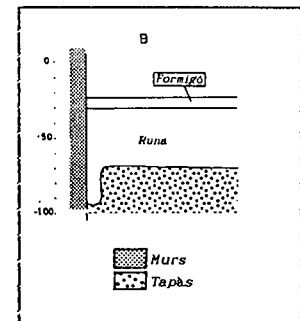
Per sota del paviment de formigó ($z=-21$) d'època contemporània, hi havia un farciment de runa, amb restes de ceràmica vidrada, també contemporània. A continuació d'aquest farciment es va localitzar, a l'oest del sondeig, un paviment de lloses assentat damunt el tapàs. Aquest paviment es documentà a $z=-82$ cm.

Tant el mur de tancament est del mas com el mur de suport de l'escala d'accés a la planta superior, adossat a l'anterior i situat al sud del sondeig, presentaven una rasa de fonamentació ($z=-88$), farcida amb el mateix material descrit anteriorment.

Sondeig B

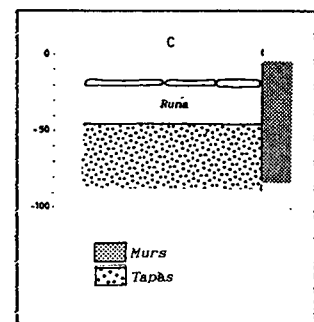
Presentava les mateixes característiques que el sondeig A tant pel que fa al paviment de formigó ($z=-23$) com al farciment d'època contemporània. El tapàs es localitzà a $z=-69$ cm. La rasa de fonamentació del mur de tancament oest del mas es va poder seguir fins a $z=-94$ cm, el mur però, continuava fins a cotes més baixes degut al desnivell del terreny.

No es va poder documentar la cota final del mur ja que la runa acumulada a l'exterior no va permetre fer-hi cap sondeig.

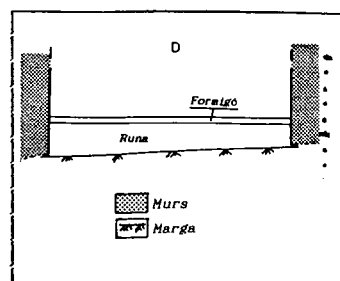
Sondeig C

Per la realització d'aquest sondeig es va aixecar el paviment de lloses ($z=-17$) corresponent a l'últim moment d'ocupació del mas. Aquest paviment no sembla anterior a l'última reforma important de l'edifici, entre els segles XVII i XVIII. Per sota del paviment de lloses hi havia un farciment de runa assentat damunt el tapàs, situat a $z=-45$ cm. La potència descoberta del mur de tancament oest de la torre era de $z=-82$ cm.

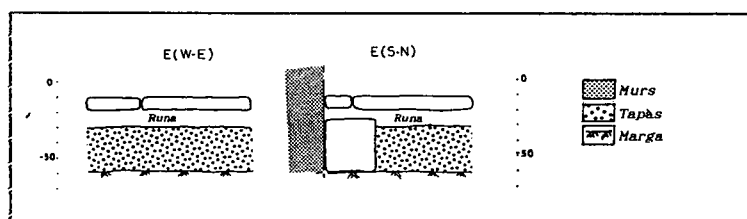
Sondeig D

Degut a la seva poca potència, va resultar totalment estèril. Sota el paviment de formigó ($z=-38$) hi havia un farciment de runa i graves. La marga es localitzà a $z=-57\text{cm}$. i $z=-64\text{cm}$., presentant un lleuger desnivell cap a l'oest. Els murs de tancament est de la torre i de la muralla s'assentaven directament sobre la marga.

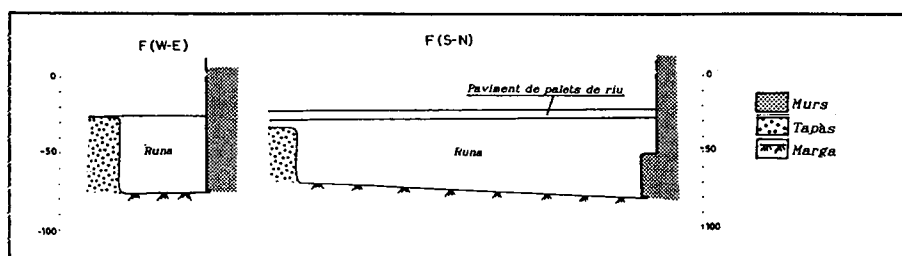
Sondeig E

Igual que en el C, per a la realització d'aquest sondeig es va aixecar el paviment de lloses ($z=-10$) corresponent a l'última etapa d'ocupació de l'edifici. Es localitzà un farciment de runa similar al dels altres sondejors sota del qual ($z=-25$) aparegué una estructura en pedra ($z=-25$; $z'=-59$), orientada est oest i adossada al mur de tancament sud del mas. L'assentament d'aquest mur estava per sota de la cota inicial del tapàs ($z=-30$).

Sondeig F

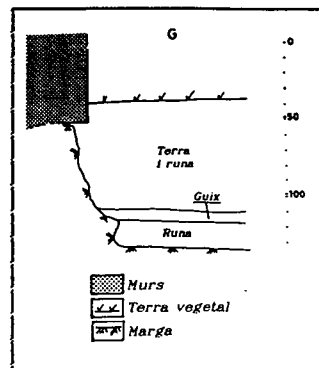
El sondeig F es va realitzar a l'interior de la torre aprofitant un sector on el paviment de còdols ($z=-18$) estava destruït. Es va poder comprovar que el paviment de còdols està assentat damunt el tapàs. El sondeig correspon a un interestrat efectuat en la marga ($z=-27$; $z'=-80$). S'hi va localitzar un farciment de terra amb gran quantitat de ceràmica d'època contemporània. Es documentà una banquetta de fonamentació ($z=-51$) al mur de tancament nord de la

torre; aquesta banqueta estava parcialment coberta de tapàs, fet que permet plantejar la hipòtesi que en la construcció dels diferents murs de l'edifici es va excavar el tapàs fins a localitzar un estrat geològic més compacte (la marga) que permetés el correcte assentament dels murs; posteriorment, el mateix tapàs extret es tornava a utilitzar per replanar el sòl. Aquest fet explicaria el que s'ha descrit en el sondeig E, on el tapàs s'adossava a l'estructura murària localitzada.

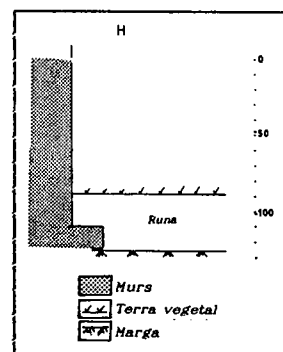
Sondeig G

A l'exterior del mur de tancament est de la muralla. El nivell de terra vegetal s'iniciava a $z=-36$. La muralla s'assentava damunt la marga a $z=-48$. Aquesta marga havia estat retallada, probablement amb la finalitat d'evitar l'entrada d'humitats a l'interior de l'edifici; la cota final d'aquest rebaix de la roca es situa a $z=-134$. En aquest nivell la roca està coberta per una capa d'uns 7cm. de guix. Cal remarcar que el rebaix de la roca no s'havia iniciat en la vertical del parament exterior del mur sinó 10cm. per sota d'aquest. Els nivells existents per sota de la terra vegetal fins a la roca eren de terra i runa.

Sondeig H

Situat a l'exterior de l'angle nord-est de l'edifici. Pràcticament no va poder-se excavar ja que gairebé s'havia arrasat tot l'estrat per mitjans mecànics. La terra vegetal s'iniciava a $z=-89$ i la marga es localitzà a $z=-126$. La finalitat d'aquest sondeig era la de constatar o no la presència de la muralla en aquest sector ja que degut a l'estructura de l'edifici, aquesta sembla arrasada i fins i tot l'angle actual de l'edifici és una modificació posterior. Es localitzà les restes d'una estructura ($z=-109$), assentada sobre la roca, que tant podria correspondre als fonaments del mur existent actualment com a la continuació de l'antiga muralla.

Paviments

*Torre. A l'interior de la torre es localitzà un paviment de "palets de riu" que, si bé no es conservava en la seva totalitat, la part destruïda no afectava el motiu central de decoració. Les peces del paviment estaven col·locades en sec, sense cap mena de morter de lligam entre elles.

La decoració central està resolta amb cercles secants; al sector oest del paviment apareix un cercle diferenciat de la resta que, en el seu origen, podria haver-se repetit en els altres sectors, actualment destruïts. Si bé aquest tipus de paviment és de tradició medieval, la cronologia del que ens ocupa ha de situar-se a la mateixa època que les reformes dels segles XVII-XVIII.

A l'angle sud-oest s'havia destruït el paviment en el moment de construir-hi un pou que encara es conserva. La boca del pou està feta amb pedres de riu de grans dimensions i un fragment de pedra de molí. En tota la zona nord i nord-est el paviment de "palets de riu" fou substituït per un altre de formigó d'època contemporània.

*Mas. A l'entrada principal del mas fins arribar a l'escala d'accés a la planta superior, hi ha un paviment de lloses de grans dimensions que s'adossen tant a la torre com a l'interior de la façana del mas; sense cap mena de morter de lligam. La resta de sòls de la masia són de formigó d'època contemporània i es desconeix si sota d'aquest formigó continua conservant-se el paviment de lloses. Part del paviment de lloses es va aixecar per efectuar els sondejos C i E. La seva cronologia no pot situar-se més enllà de l'època moderna.

Al final del sondeig A va aparèixer un paviment de lloses planes, ben disposades, sense cap morter de lligam, que podria correspondre al paviment original de l'edifici, degut al desnivell que presenta respecte als paviments descrits anteriorment.

*Interior de muralla. A l'espai situat entre la façana principal del mas i l'interior de la muralla hi ha un paviment de lloses i còdols. Degut al

desnivell del terreny entre el sector est ($z=16$) i l'oest ($z=-106$), apart de presentar una lleugera inclinació cap a l'oest, hi ha un esglaó de 20cm. ($z=-35$; $z'=-55$) situat a ponent de la porta principal. Pràcticament tot el paviment és de gans lloses exceptuant la zona propera a la torre, que és de còdols.

A causa de la gran quantitat de runa provinent de l'enderroc que s'havia dipositat en aquesta zona, no va ser possible netejar aquest paviment en la seva totalitat. Cal recomanar que per a la neteja d'aquesta runa no s'utilitzin mitjans mecànics ja que el paviment podria danyar-se tal i com va succeir durant l'enderroc parcial de l'edifici.

Murs

Els murs dels tres elements estructurals diferenciats, torre, mas i muralla, són força similars entre ells. Els paraments són de carreus desbastats, lligats amb morter de calç. Els carreus estan disposats en filades uniformes i irregulars. En tots aquests murs hi ha dues filades d'espitlleres i, a la torre, hi ha una altra doble alineació a l'alçada de la primera planta.

Com es pot observar en les plantes adjuntes el conjunt ha estat modificat en èpoques posteriors, obrint noves portes, enderrocant trams de mur i construint-ne de nous.

Es documentà l'existència de rases de fonamentació al tapàs, de profunditat variable depenent on es localitzés l'estrat geològic més sòlid.

En el sondeig realitzat a l'exterior del tram de tancament est de la muralla, s'observà que la roca havia estat rebaixada probablement amb la finalitat d'evitar l'entrada d'humitats a l'interior de l'edifici.

Subsòl

La composició dels estrats localitzats en cadascun dels sondejos, farciments de terra i runa amb material d'època moderna i contemporània, denoten la substitució dels nivells originals de sòl per uns altres situats en cotes més altes i que han perdurat fins al darrer moment d'ocupació de l'edifici.

En alguns dels sondejos es documentaren elements que podrien relacionar-se amb els primers moments d'ocupació de les estructures romàniques. En el

sondeig A es localitzà un paviment de lloses assentat damunt la marga. En el sondeig E aparegué una estructura adossada al parament interior de la façana del mas; no hi havia material arqueològic associat que ajudi a la seva datació. En el sondeig H es documentaren les restes d'una estructura, assentada sobre la roca, que tant podria correspondre als fonaments del mur existent actualment com a la continuació de l'antiga muralla.

Material arqueològic

Gairebé no es va localitzar material arqueològic; aquest, es redueix a alguns fragments de ceràmica vidrada i comuna d'època contemporània.

Excepcionalment, es documentà un fragment de ceràmica sigil·lada durant els treballs de neteja del paviment situat entre la muralla i la façana del mas; tenint en compte que la terra aquí acumulada provenia majoritàriament de l'enderroc parcial de l'edifici, la informació que pot aportar aquest fragment és escassa.

En la proposta inicial d'intervenció arqueològica a la Domus de Malloles s'havien establert tres fases d'actuació. Les dues primeres, ja han estat realitzades.

La Fase I contemplava l'estudi històric, l'evolució de l'edifici, l'anàlisi de l'estat de les restes i el seguiment del desenrunament; la Fase II, descrita en el present informe, feia referència als sondejos arqueològics.

En el projecte inicial s'havia previst una tercera fase d'excavació arqueològica condicionada als resultats de les dues primeres. Ha de ser la Comissió Tècnica de Patrimoni i els Serveis Tècnics del Servei d'Arqueologia qui valori la necessitat o no d'efectuar una excavació arqueològica.

1. ALBAREDA, J.; FIGUEROLA, J.; MOLIST, M.; OLLICH, I. (1984:82-86): "...les zones rurals d'Osona mantenen encara en ple segle XIII terres lliures -els alous-(...) on són freqüents les compres, vendes, transaccions i llegats testamentaria de terres que no estan subjectes a cap vinculació feudal".

2. PLADEVALL, A.; BENET, A. (1984:60-61). RIU, M.; SEGRET, M. (1986:202).

3. RIU, M.; SEGRET, M. (1986:202).

4. RIU, M.; SEGRET, M. (1986:202).

PLADEVALL, A.; BENET, A. (1984:61): "(...) la seva incidència [de les torres] fou molt escassa en l'organització defensiva de la comarca i (...) aviat només apareixeran com a topònims, bé convertides en domus o masos i mai formant part o suport d'una gran explotació agrària".

PLADEVALL, A.; BENET, A. (1984:60-61): "(...) la torre de Vilagelans (1012) que tenia més aviat la funció de petit castell que defensava un petit sector del terme de la ciutat de Roda, relativament lluny del nucli defensiu de la ciutat i que després apareix immersa en les relacions feudals com a castells o com a domus".

5. PLADEVALL, A.; BENET, A. (1984:61): "Segurament que aquesta manca de torres que defensin alous particulars i siguin uns edificis més del conjunt agrari i es vinguin amb ell, pot ser motivada per la manca d'incursions sarraïnes després de l'inici de la repoblació del comte Guifré (...). Aquesta relativa seguretat féu que els propietaris particulars no tinguessin aquesta necessitat. En canvi els segles XII i XIII seran el moment de l'esplet de les domus o cases fortificades, que són producte de l'estructura feudal i no de la necessitat de defensar-se d'un enemic de l'exterior".

6. RIU, M.; SEGRET, M. (1986:203).

7. RIU, M. (1982:407): "Una senzilla construcció de planta quadrada sembla haver donat origen al castell de Cervià, documentat des del 923. (...) una simple torre de planta rectangular, a la qual hom afegiria l'església de Sant Martí al segle X i poc després la muralla exterior, degué ésser també, en els seus inicis, el castell de Voltregà".

8. ORDEIG, R. (1981:51).

9. PLADEVALL, A.; BENET, A. (1984:61). RIU, M.; SEGRET, M. (1986:203).

10. CAMP, J.; DANTI, J. (1994:29).

11. La domus d'Olivet (Canovelles, Vallès Oriental) apareix destruïda a la primera meitat del segle XV. "Des de l'any 1454 fins al moment present la domus d'Olivet forma part del mas Marquès. (...) sembla que aquella casa forta no va ser reconstruïda posteriorment, com succeï en altres casos, per ser utilitzada com a mas, però la referència del que havia estat es va mantenir com a mínim fins al segle XVII amb l'expressió els senyors de l'antiga casa d'Olivet". CAMP, J.; DANTI, J. (1994:27-28).

12. Text extret de PLADEVALL, A.; BENET, A. (1986:799-800).

13. "AVE MARIA SIN PECADO / CON CEBIDE AÑI 169[1?, 4?] / YOSEPH MAIOLES MA
FECIT"

- *ALBAREDA, J.; FIGUEROLA, J.; MOLIST, M.; OLLICH, I. (1984): *Història d'Osona*, EUMO Editorial (l'entorn, 5). Vic.
- *BARRAL, X. (1979): *Els mosaics de paviment medievals a Catalunya*, Artestudi (art romànic, 10). Barcelona.
- *CAMP, J.; DANTI, J. (1994): *El casal d'Olivet*, a "Lauro. Revista del Museu de Granollers" (núm. 7). Juny 1994. Granollers. pp. 25-34.
- *LLORENS, J.M.; MATARO, M.; RUEDA, J.M. (1982): *Estudi del poblament al segle XI a Sant Feliu de Buixalleu, Arbúcies, Breda i Riells*, Generalitat de Catalunya. Departament Adjunt a la Presidència. Ajuntament de Sant Feliu de Buixalleu. Barcelona.
- *OLLICH, I. (1988): *Camp i ciutat a la Catalunya del segle XIII. L'evolució de la Plana de Vic*. EUMO Editorial (Referències, 3). Estudis Universitaris de Vic. Vic.
- *ORDEIG, R. (1981): *Els orígens històrics de Vic (segles VIII-X)*. Patronat d'Estudis Ausonencs (Osona a la butxaca, 1). Vic.
- *ORRIOLS, G. (1986): *Domus de Malloles*, a "Catalunya Romànica", vol. III, "Osona-II". Barcelona. pp. 799-800.
- *PLADEVALL, A.; BENET, A. (1984): *L'organització territorial*, a "Catalunya Romànica", vol. II, "Osona-I". Barcelona.
- *PLADEVALL, A.; BENET, A. (1986): *Domus de Malloles*, a "Catalunya Romànica", vol. III, "Osona-II". Barcelona. pp. 799-800.
- *PUJADES, J. (1995): *Domus de Malloles, Vic (Osona). Estudi històric i descriptiu. Proposta d'actuació arqueològica*, Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya. Inèdit.

- *PUJADES, J.; ROCAFIGUERA, M.; SUBIRANAS, C. (1992): *Programa d'Arqueologia Urbana. Ciutat de Vic*, Direcció General del Patrimoni Cultural. Departament de Cultura. Generalitat de Catalunya. Ajuntament de Vic. Vic. Fitxa núm. 127. Inèdit.
- *RIU i RIU, M. (1982): *El paper dels "castra" en la redistribució de l'hàbitat al comtat d'Osona*, a "AUSA" X/102-104. Patronat d'Estudis Ausonencs. Vic. pp. 401-409.
- *RIU, M.; SEGRET, M. (1986): *Les "torres" o masies fortificades de la vall de Lord*, a "Castells, guaites, torres i fortalises de la Catalunya medieval", "Acta Mediaevalia", Annexos d'arqueologia Medieval. Annex 3. Departament d'Història Medieval, Paleografia i Diplomàtica. Institut d'Història de la Cultura Medieval. Facultat de Geografia i Història. Universitat de Barcelona. Barcelona. pp. 201-215.
- *SURINYACH, M. (1985): *Pla especial de protecció del patrimoni arquitectònic i natural de Vic, sector fora muralles. Pla especial d'arquitectura en les façanes de part de les Rambles*, Generalitat de Catalunya. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Direcció General d'Urbanisme.

ANNEX - I
PLANIMETRIA

Relació de plànols:

*PLÀNOL DE SITUACIÓ

E. 1:50.000

*PLANTA ACTUAL DE L'EDIFICI

E. 1:200

*EVOLUCIÓ HIPOTÈTICA DE L'EDIFICI

E. 1:100

*PLANTA ACTUAL DE L'EDIFICI

Evolució hipotètica

E. 1:200

*PLANTA DE LA TORRE

E. 1:50

*SONDEJOS

Localització

E. 1:100

*SECCIONS

Localització

E. 1:200

*SONDEJOS B i A

E. 1:20

*SONDEIG E

E. 1:20

*SONDEIG F

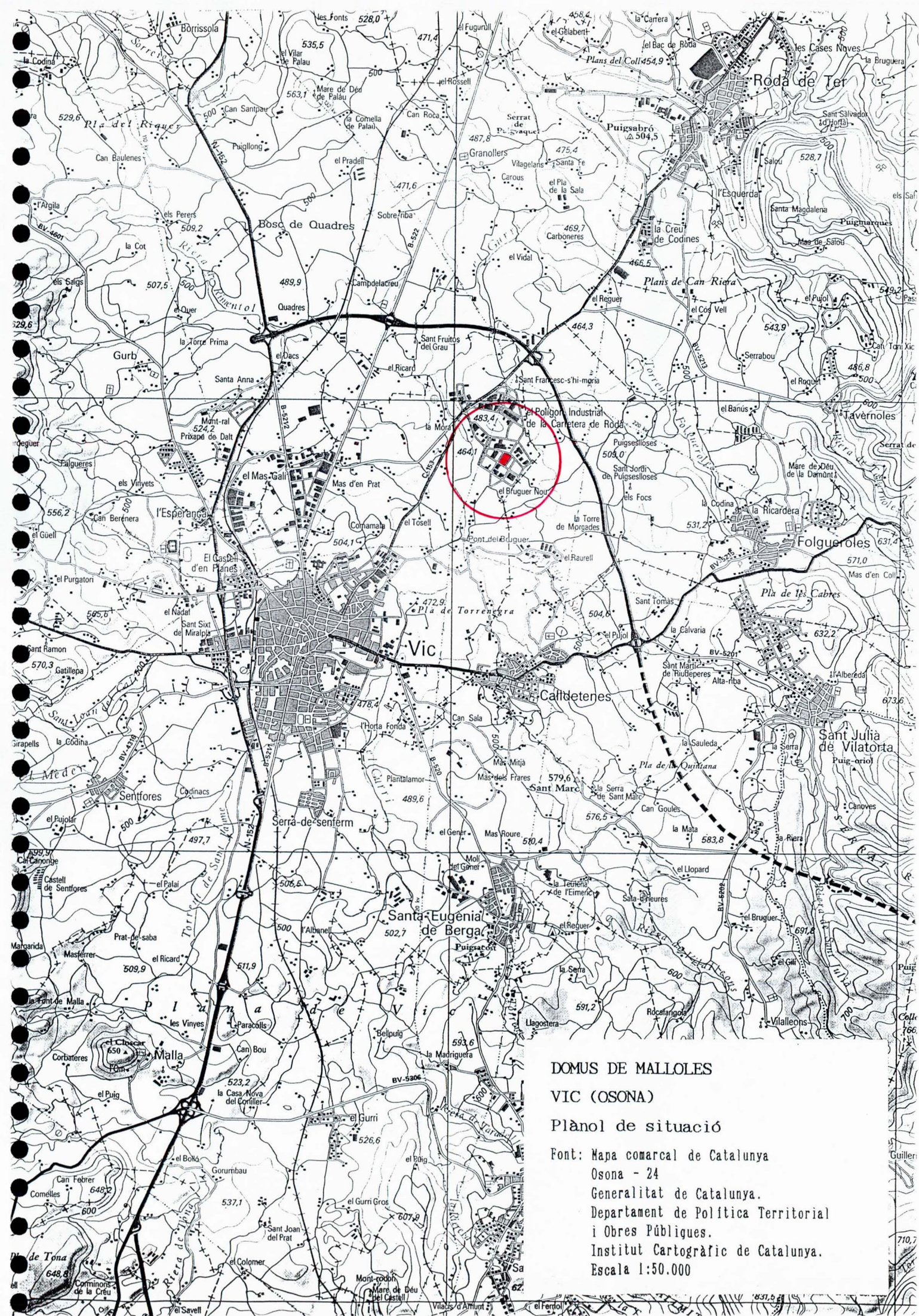
E. 1:20

*SONDEJOS G i H

E. 1:20

*SONDEJOS C, F, D i G

E. 1:20

DOMUS DE MALLOLES

VIC (OSONA)

Plànol de situació

Font: Mapa comarcal de Catalunya

Osona - 24

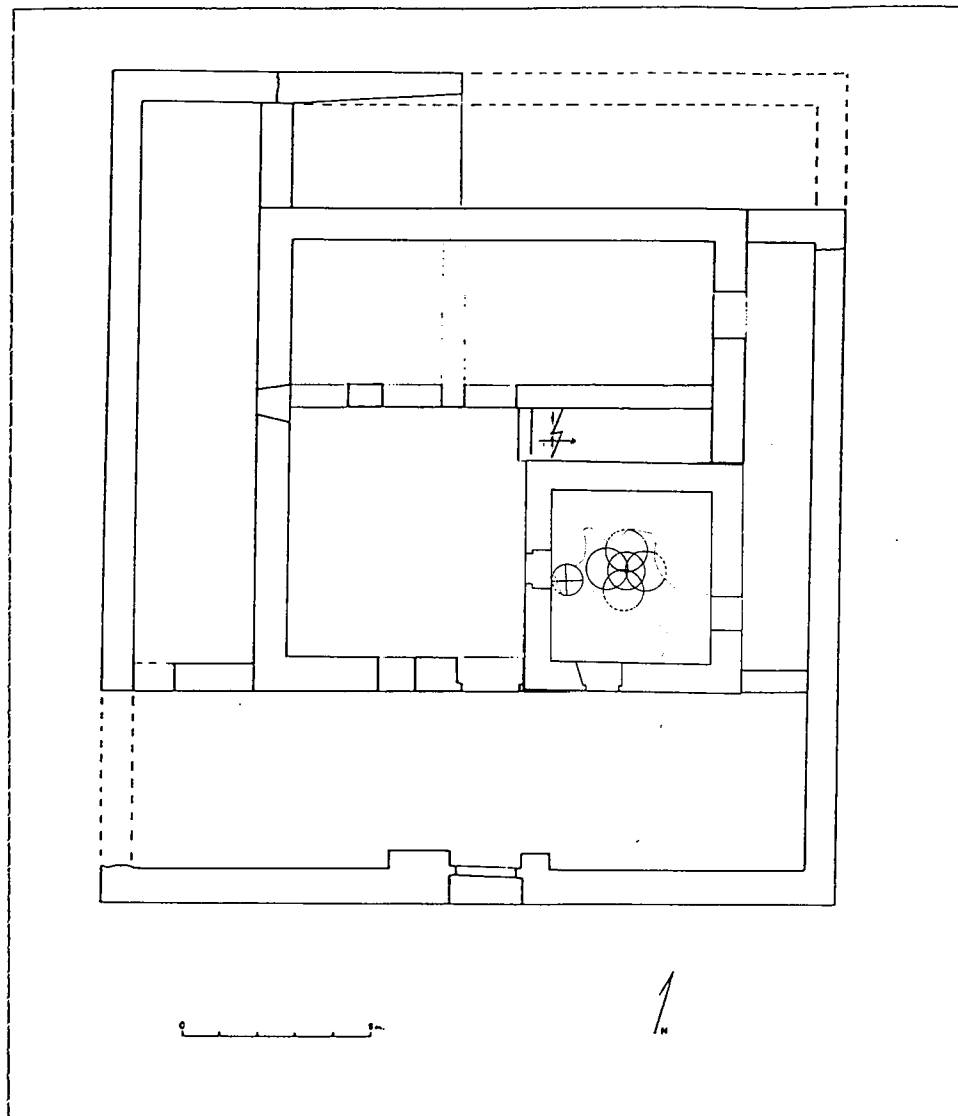
Generalitat de Catalunya.

Departament de Política Territorial

i Obres Públiques.

Institut Cartogràfic de Catalunya.

Escala 1:50.000

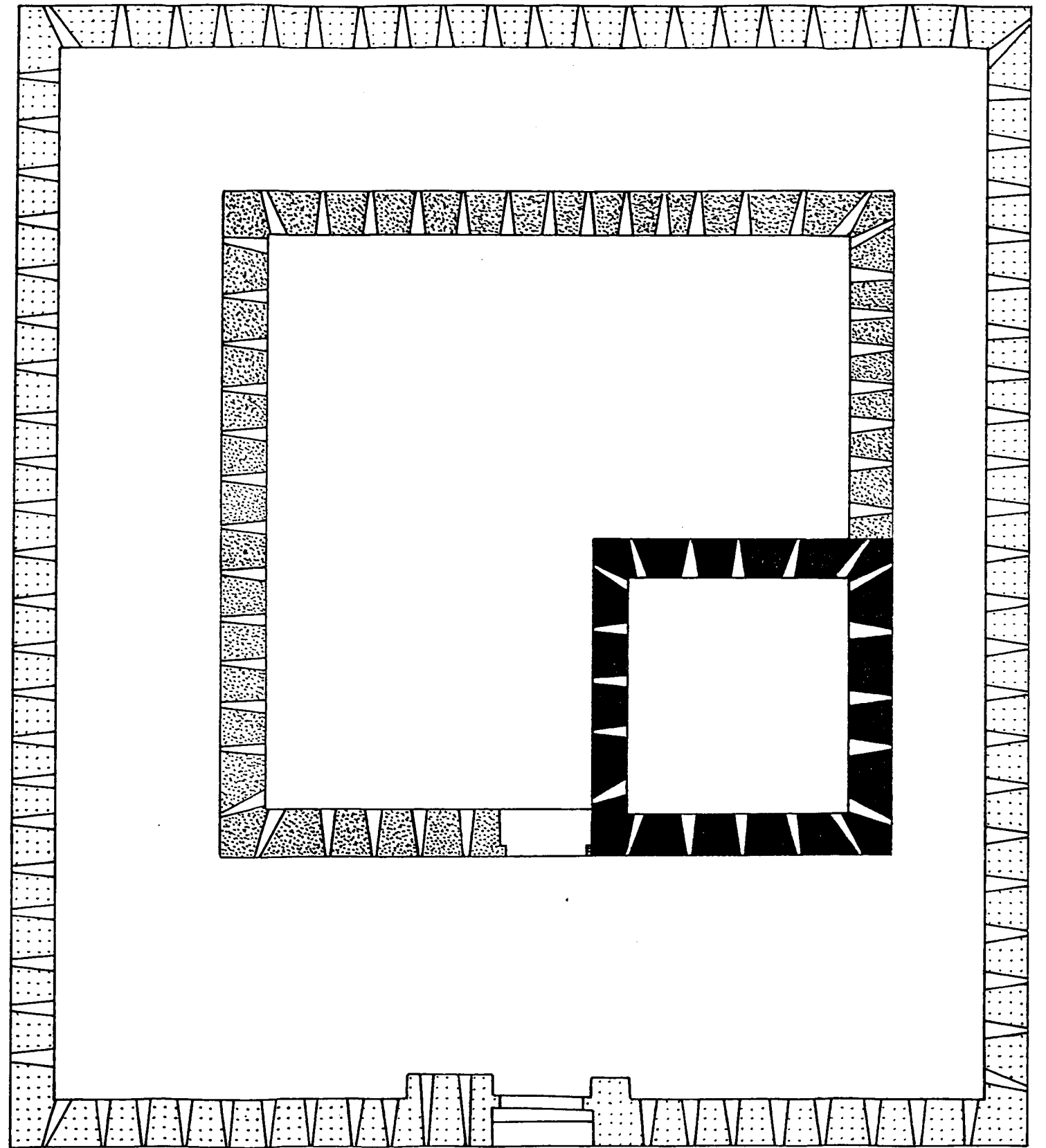

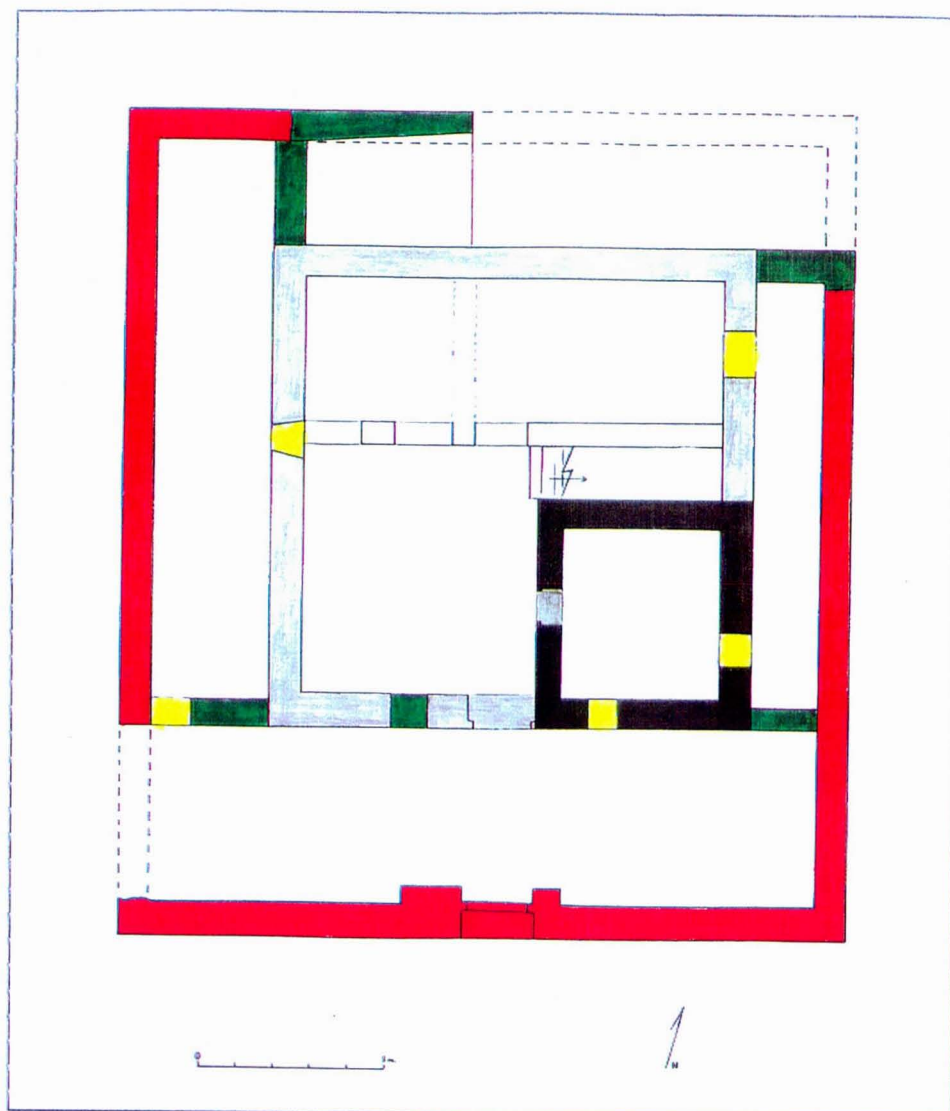
PLANTA ACTUAL DE L'EDIFICI

E. 1:200

EVOLUCIÓ HIPOTÈTICA DE L'EDIFICI.
E. 1:100

- fase I (s. XI - s. XII)
- fase II (s. XII - s. XIII)
- fase III (s. XII - XIII)

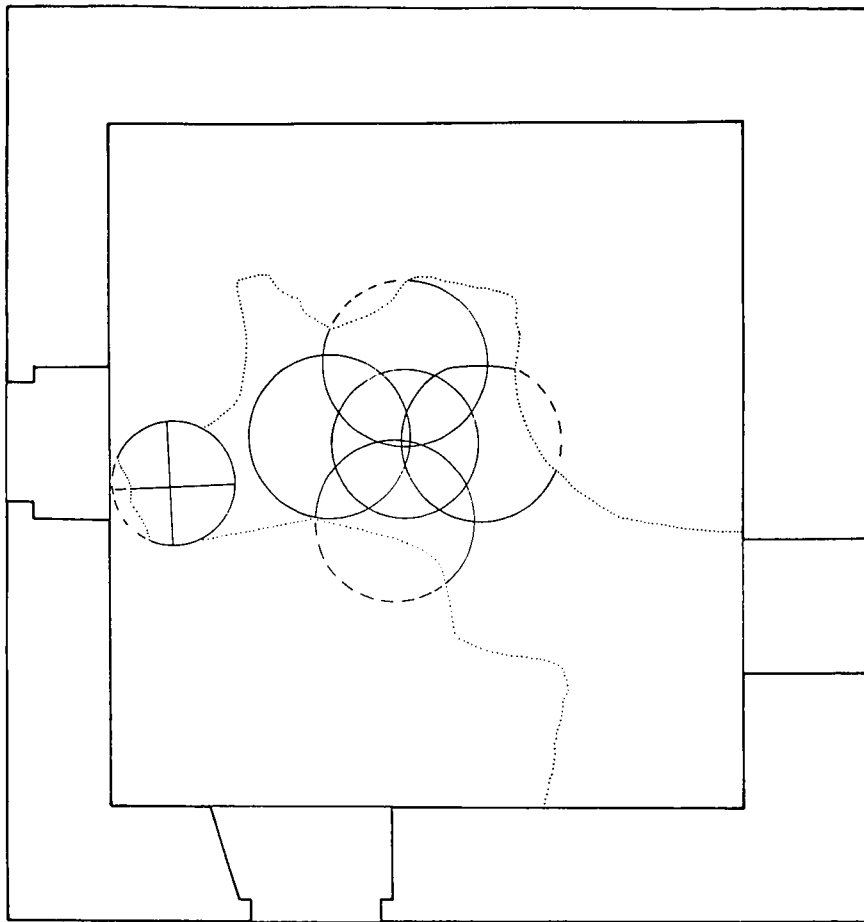

PLANTA ACTUAL DE L'EDIFICI.
EVOLUCIÓ HIPOTÈTICA.

E. 1:200

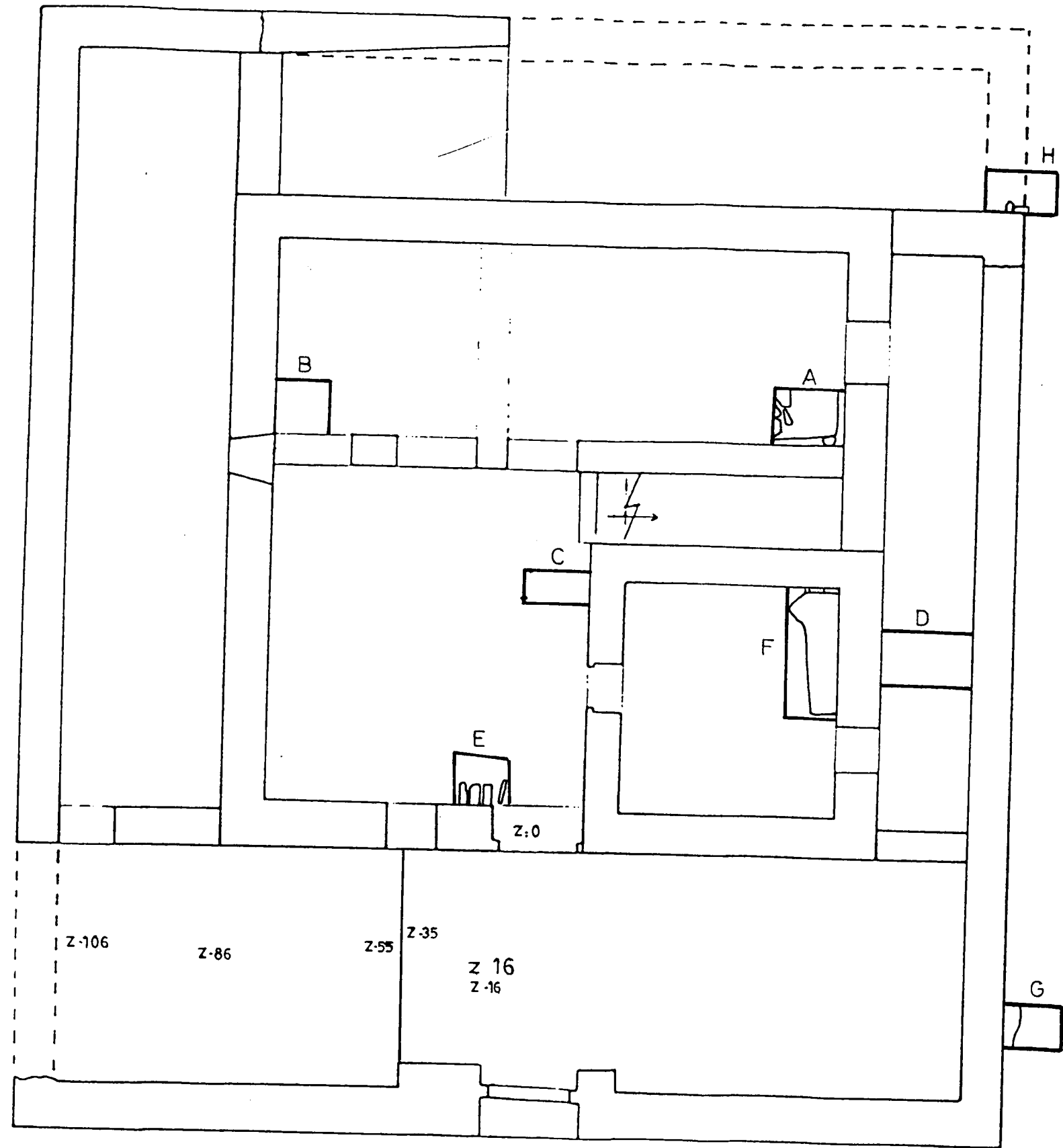
- fase romànica - I
- fase romànica - II
- fase romànica - III
- fase moderna
- fase contemporània
- estructures arrasades

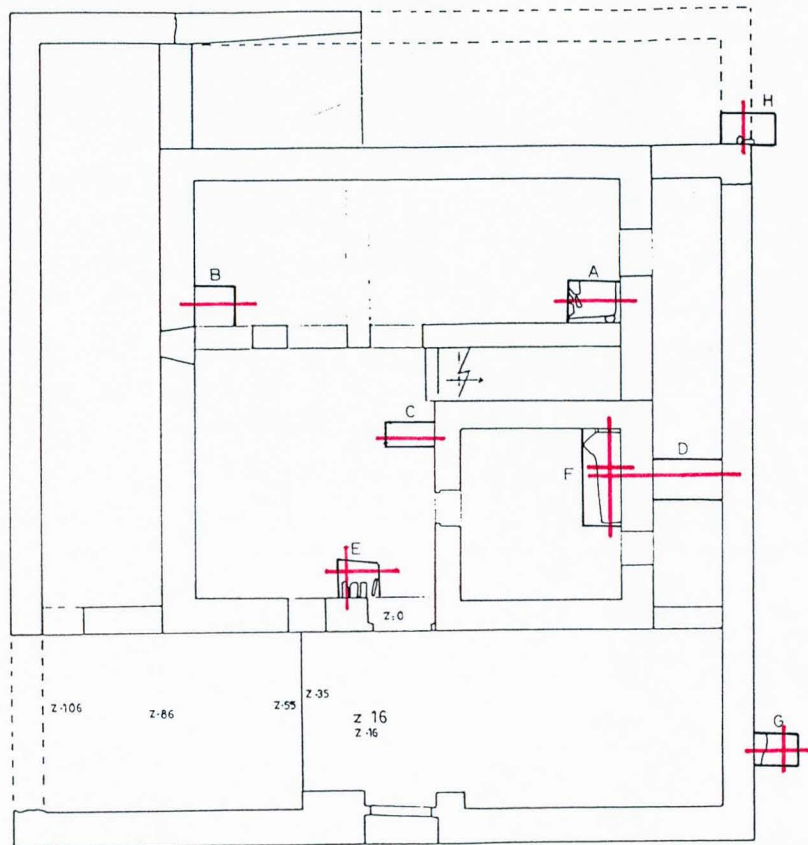
PLANTA DE LA TORRE
Paviment de palets de riu
formant cercles secants
E. 1:50

----- Límit del paviment
conservat

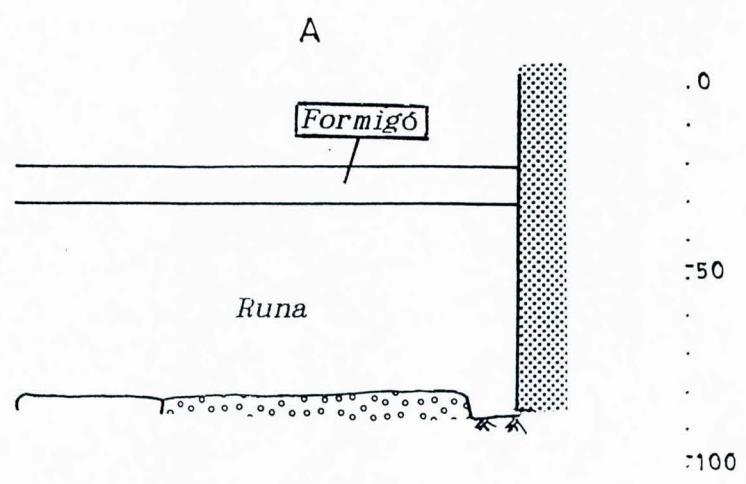
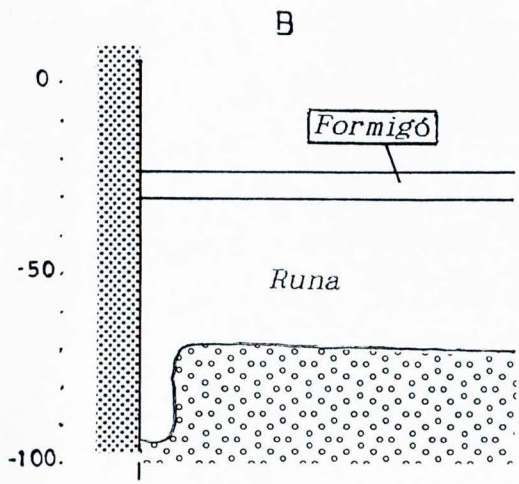
SONDEJOS
 Localització
 E. 1:100

SECCIONS

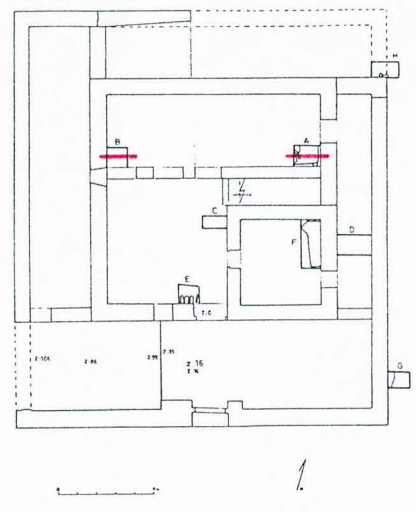
Localització

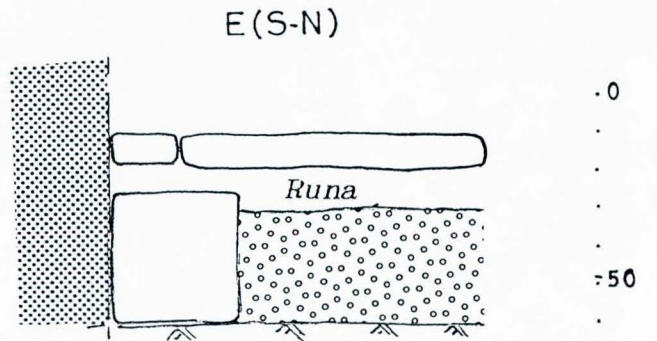
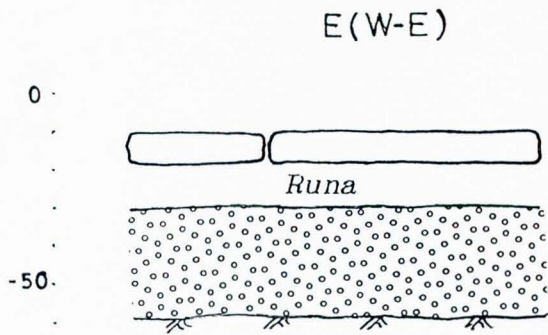
E. 1:200

SONDEJOS B i A
 Secció oest-est
 E. 1:20

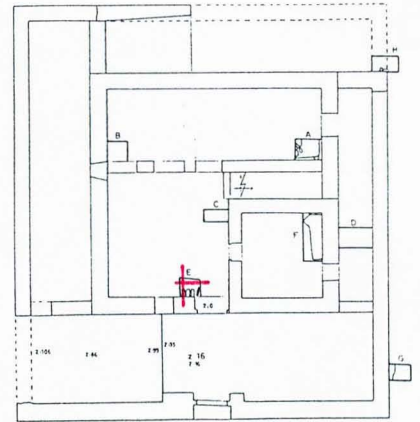
- Murs
- Terra vegetal
- Tapàs
- Marga

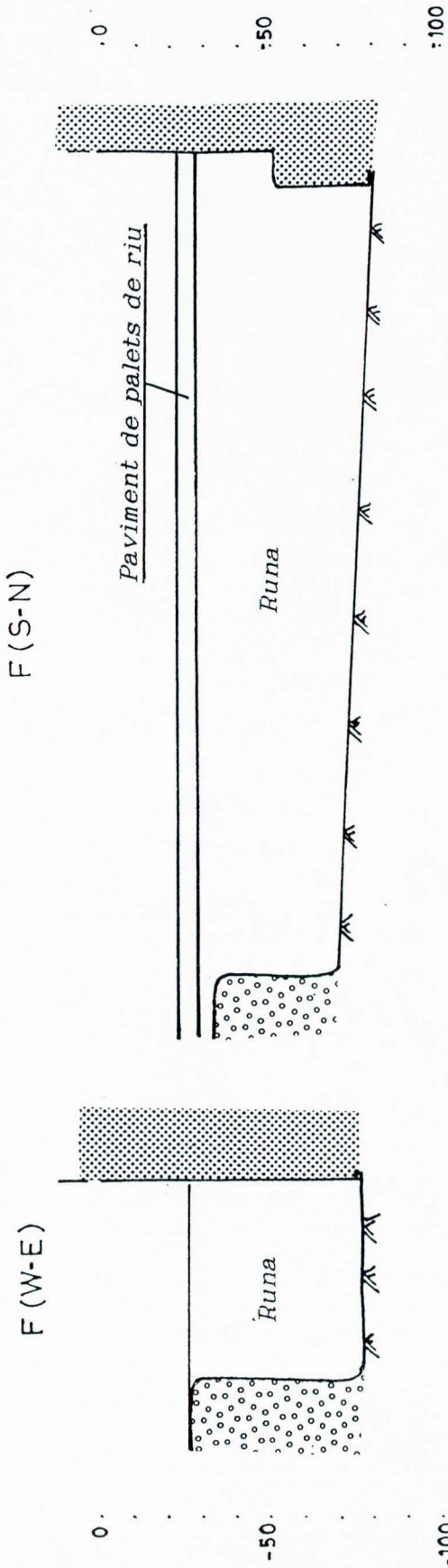

SONDEIG E
 Seccions oest-est
 i sud-nord
 E. 1:20

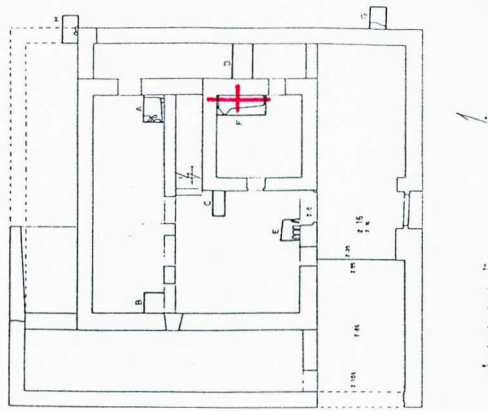
- Murs
- Terra vegetal
- Tapàs
- Marga

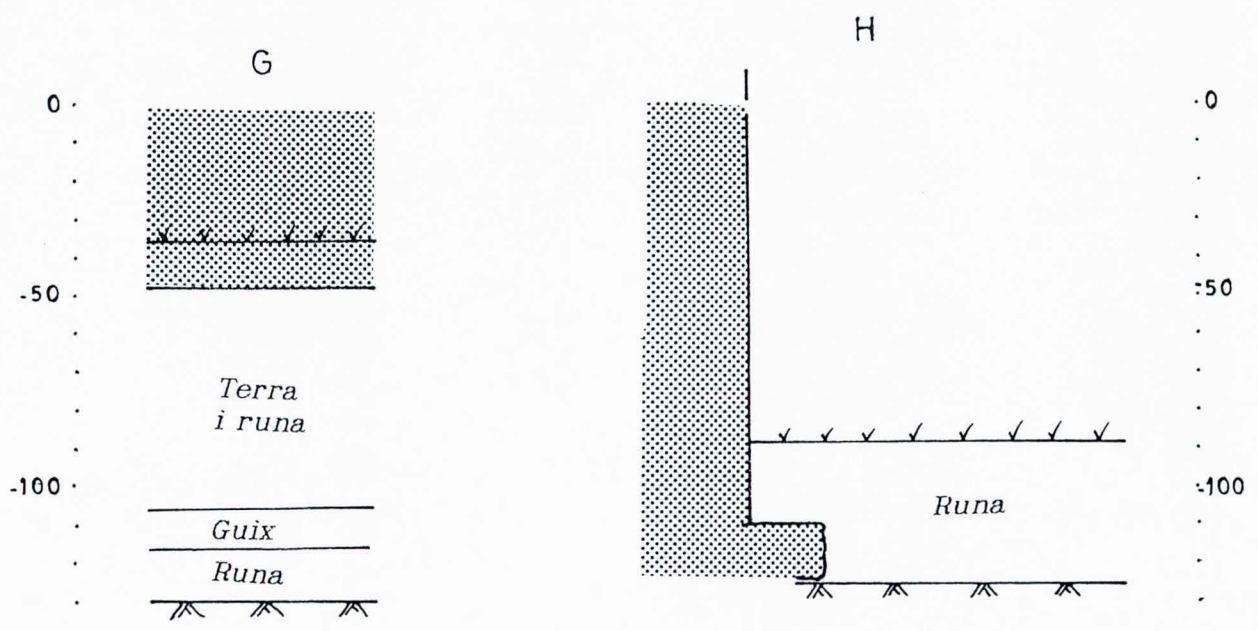

SONDEIG F
 Seccions oest-est
 i sud nord
 E. 1:20

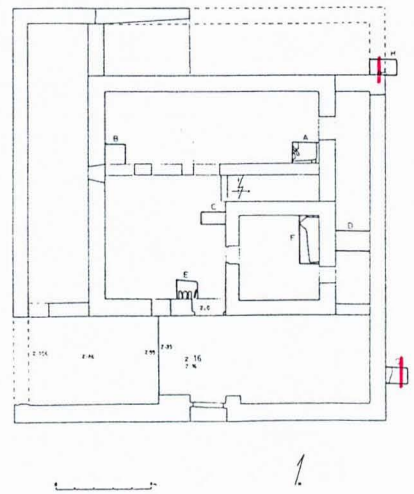
- Murs
- Terra vegetal
- Tapàs
- Margà

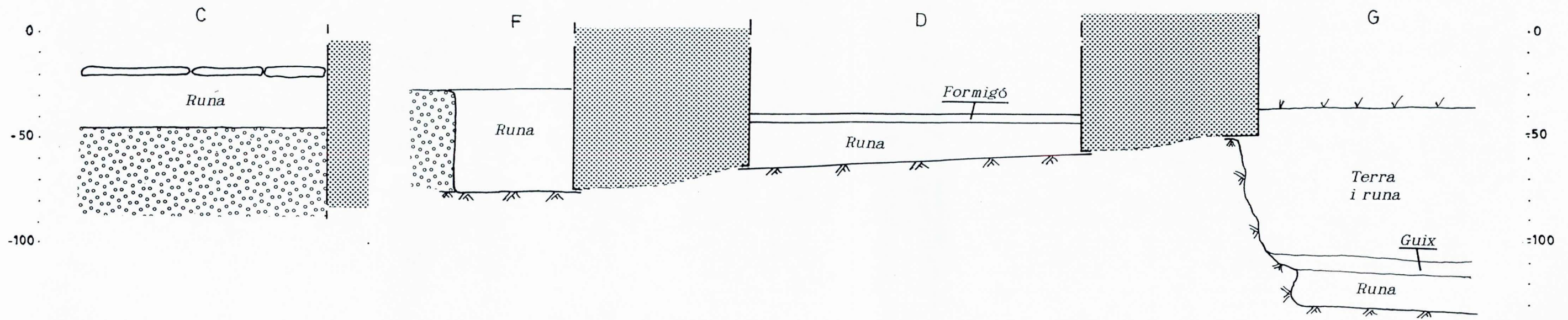

SONDEJOS G i H
 Secció sud-nord
 E. 1:20

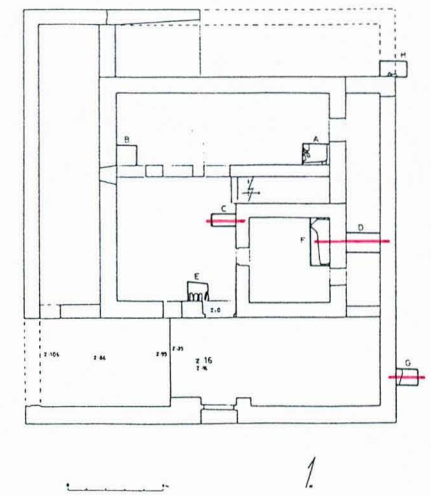
- Murs
- Terra vegetal
- Tapàs
- Marga

SONDEJOS C, F, D i G
 Secció oest-est.
 1:20

- Murs
- Terra vegetal
- Tapàs
- Marga

1640

Generalitat de Catalunya
Departament de CULTURA

11.03.96 002424 15:36

Data Núm. Hora
Registre d'entrada K002

Josep PUJADES i CAVALLERIA
c/ Arquebisbe Alemany 23, 2n.
08500 VIC

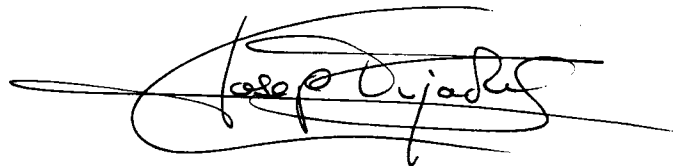
A l'atenció del Sr.
Antoni CABALLÉ i CRIVILLÉS
Arqueòleg dels SS.TT.
Servei d'Arqueologia
Generalitat de Catalunya
c/ Portaferriassa 1
08002 BARCELONA

Senyor,

amb la present us adjuntem una còpia de la *Memoria* corresponent a les *Fases I i II* de la intervenció arqueològica a la Domus de Malloles (Vic, Osona) realitzada pels arqueòlegs Josep PUJADES i CAVALLERIA i Carme SUBIRANAS i FABREGAS.

Molt cordialment,

Josep PUJADES i CAVALLERIA
.Arqueòleg.

VIC, 23 de gener de 1996

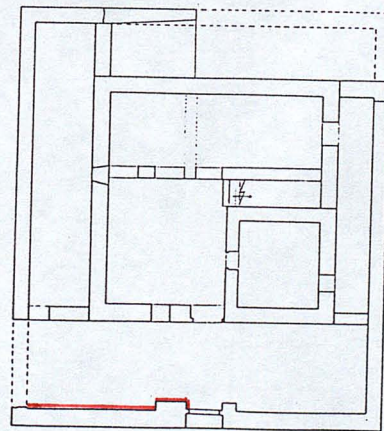
ANEX - II
FOTOGRAFIES

Relació de fotografies:

- *Parament interior de la muralla (façana sud).
- *Parament exterior de la muralla (oest).
- *Parament exterior de la muralla (est).
- *Detall del parament exterior de la muralla (est).
- *Façana sud de l'edifici del segle XII.
- *Façana sud de la torre.
- *Interior de la torre.
- *Paviment de palets de riu.
- *Detall del paviment de palets de riu.
- *Sondeig A.
- *Sondeig C.
- *Sondeig E.
- *Sondeig G.
- *Sondeig H.
- *Paviment de lloses.

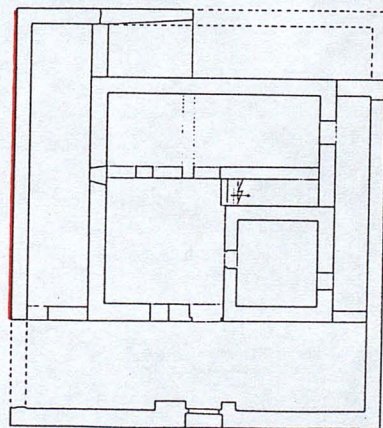
Parament interior de la muralla
(façana sud).

1

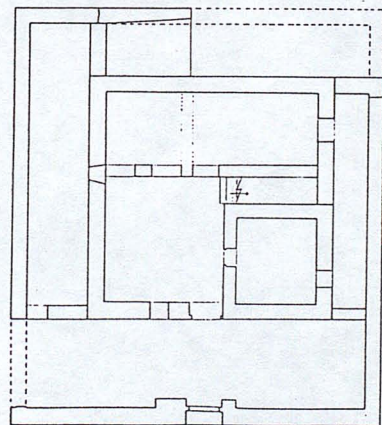
Parament exterior de la muralla (oest).
Observi's, a la planta baixa, la doble
filada d'espitlleres.

1

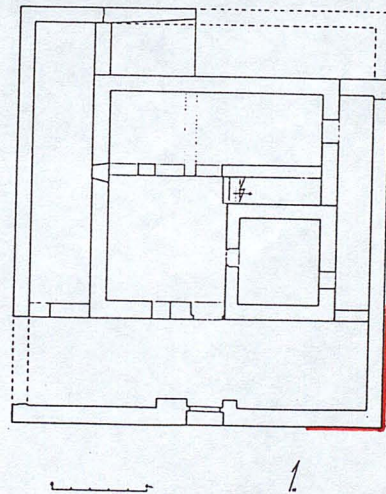

Parament exterior de la muralla (est).

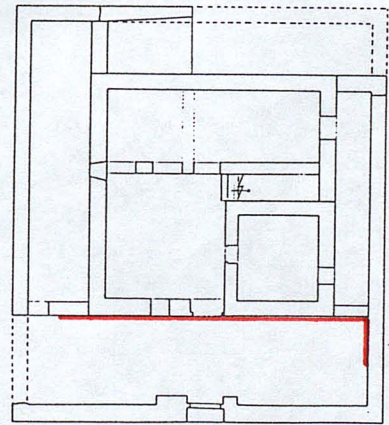

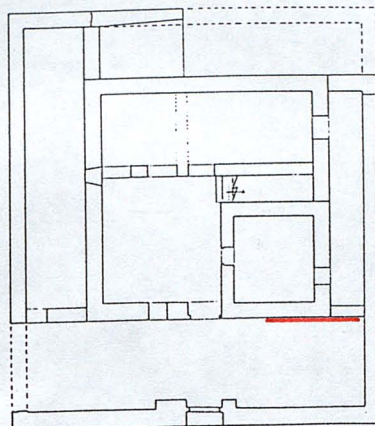
Detall del parament exterior
de la muralla (est).

Façana sud de l'edifici del segle XII.
Es pot observar, a l'esquerra, una
estructura adossada d'època contemporània.

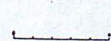
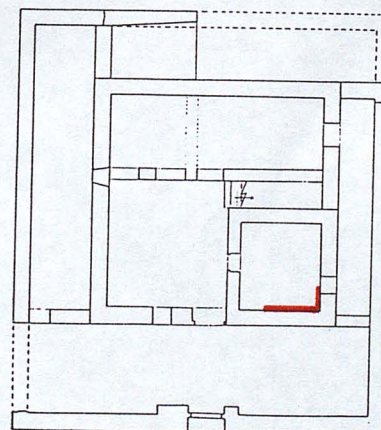

Façana sud de la torre,
amb les espitlleres de la
planta baixa. A la dreta,
se li adossa una
estructura contemporània.

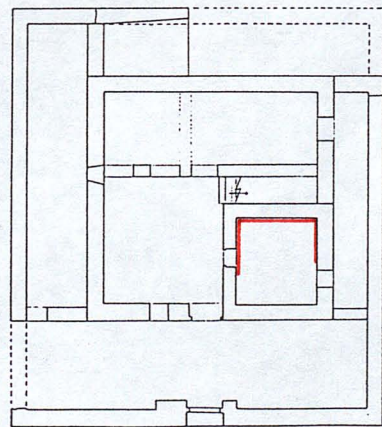
Interior de la torre, amb la doble filada d'espitlleres.

1

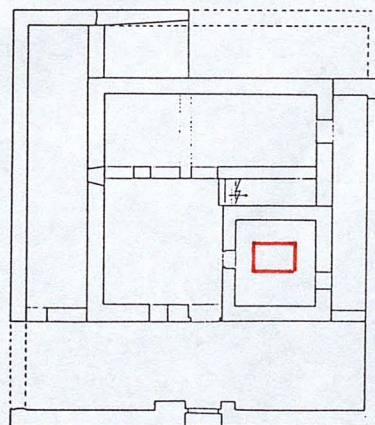

Paviment de palets de riu, formant cercles secants, a l'interior de la torre.

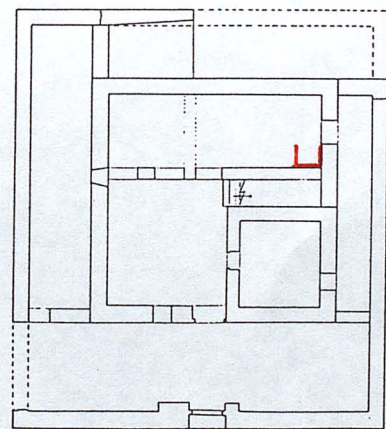

Detall del paviment de palets de riu, formant cercles secants, a l'interior de la torre.

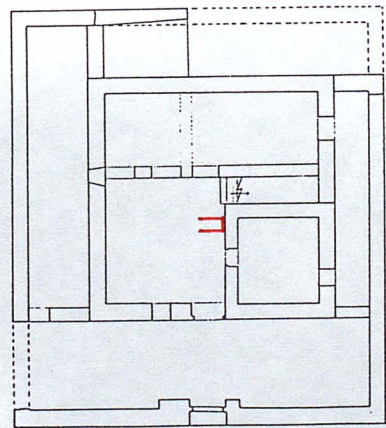
Sondeig A. Rasa de fonamentació del mur romànic i paviment de lloses sobre el tapàs.

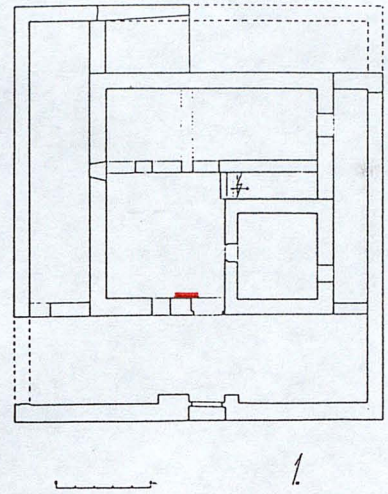
1

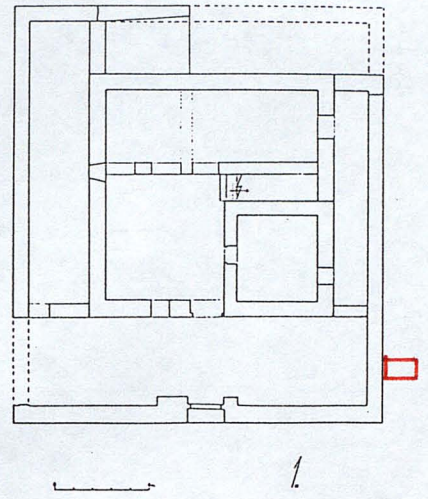
Sondeig C. El mur romànic continua per sota del nivell del tapàs.

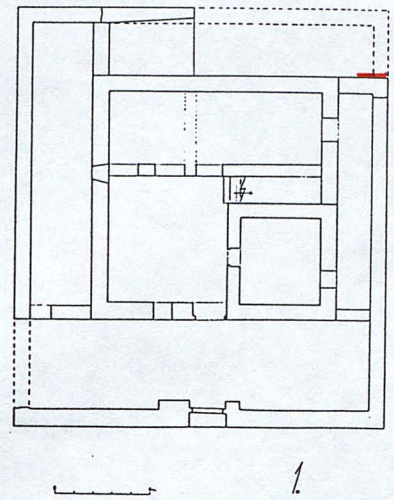
1

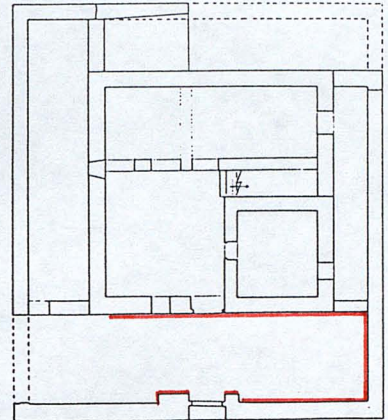
Sondeig E. Estructura
adossada al parament
interior de la façana
principal del mas.

Sondeig G. La marga està retallada sota la muralla.

Sondeig H. Estructura
assentada damunt la roca.
sortint de la vertical del
mur.

Paviment de lloses situat
entre la muralla i la
façana principal del mas.